

HOÀNG MINH CHÂU

vị đại biểu Quốc hội đầu tiên của tỉnh Biên Hòa

Chi bộ Đảng Cộng sản đầu tiên của tỉnh Biên Hòa được thành lập tại Bình Ý – Tân Triều, đồng chí Hoàng Minh Châu là Bí thư Chi bộ; ông cũng là vị Chủ tịch Ủy ban hành chính kháng chiến của tỉnh Biên Hòa tháng 8-1945 và là một trong 4 vị ĐBQH khóa I của tỉnh Biên Hòa.

* Vị Chủ tịch UBND tỉnh Biên Hòa tháng 8-1945

Ngày 20-8-1945, tại chợ Đệm, Xứ ủy Nam kỳ do đồng chí Trần Văn Giàu chủ trì đã diễn ra hội nghị phổ biến kế hoạch tổng khởi nghĩa ở Nam bộ. 3 ngày sau đó, tại một căn nhà biệt lập nằm sát bên dãy phố Sáu Sứ (nay thuộc phường Trung Dũng, TP. Biên Hòa), các đảng viên Cộng sản hoạt động ở Biên Hòa, do đồng chí Hoàng Minh Châu chủ trì đã họp bàn kế hoạch khởi nghĩa giành chính quyền tại tỉnh lỵ Biên Hòa. Hội nghị đã thống nhất việc thành lập Ủy ban Khởi nghĩa và giao cho đồng chí Hoàng Minh Châu làm Chủ tịch. Thành phần Ủy ban Nhân dân Cách mạng lâm thời tỉnh Biên Hòa được dự kiến trước khi giành được chính quyền cũng do đồng chí Hoàng Minh Châu làm Chủ tịch.

Sáng sớm ngày 26-8-1945, hàng trăm đồng bào ở nội ô thị xã Biên Hòa dưới sự hướng dẫn của đồng chí Nguyễn Văn Nghĩa đã kéo đến bao vây Tòa bố Biên Hòa và treo lá cờ đỏ sao vàng đầu tiên lên dinh Tỉnh trưởng. Do sự kiện này diễn ra ngoài kế hoạch nên Ủy ban Khởi nghĩa đã yêu cầu dừng lại để xin ý kiến của Xứ ủy. Được sự chỉ đạo của đồng chí Dương Bạch Mai - Thanh tra chính trị miền Đông, vào lúc 11 giờ trưa, Ủy ban Khởi nghĩa tỉnh Biên Hòa do đồng chí Hoàng Minh Châu dẫn đầu đã đến Tòa bố Biên Hòa buộc tỉnh trưởng bù nhìn Nguyễn Văn Quý bàn giao chính quyền cho nhân dân.

Sáng ngày 27-8-1945, hàng vạn đồng bào từ khắp nơi trong tỉnh đổ về quảng trường Sông Phố tham dự cuộc mít tinh lớn. Đại diện cho Xứ ủy Nam kỳ và Mặt trận Việt Minh

Đồng chí Hoàng Minh Châu khi còn là học sinh.

Nam bộ, đồng chí Dương Bạch Mai diễn thuyết. Tiếp đến, Chủ tịch Ủy ban Khởi nghĩa Hoàng Minh Châu ra tuyên bố: “Từ nay chính quyền cách mạng của Việt Minh là của nhân dân...”. Ủy ban Khởi nghĩa công bố thành phần Ủy ban Nhân dân Cách mạng lâm thời tỉnh Biên Hòa, Chủ tịch Ủy ban là đồng chí Hoàng Minh Châu.

Trước đó, từ đầu năm 1935, Hoàng Minh Châu (tên thật là Nguyễn Thành Vỹ, sinh năm 1911, tại làng An Trường, quận Cần Long, tỉnh Trà Vinh) đã được Liên Tỉnh ủy

miền Đông cử về hoạt động ở Biên Hòa, lúc ấy còn là miệt rừng, mới bước đầu hình thành đội ngũ công nhân lao động khai thác cao su, lâm sản và phong trào cách mạng đang ở giai đoạn "thoái trào". Với trình độ đíp-lôm (tốt nghiệp cấp 2), chàng trai 24 tuổi Hoàng Minh Châu không khó khăn gì lắm khi xin vào làm thợ ở nhà máy cơ khí Trường Tiền thuộc Ty kiều lộ Biên Hòa. Nơi đây, Hoàng Minh Châu đã bước đầu xây dựng được một số cơ sở, đồng thời thăm dò liên lạc được với nhóm đảng viên do đồng chí Lưu Văn Việt (tự Tư

Bà Trần Thị Khê, người bạn đời thủy chung của đồng chí Hoàng Minh Châu.

Chà) xây dựng trước đó như: Huỳnh Văn Phan, Lưu Văn Vãn... Tư Chà là người xã Bình Phước (nay thuộc xã Tân Bình, huyện Vĩnh Cửu) được kết nạp vào Đảng năm 1930; nhưng sau đó do phong trào cách mạng ở Biên Hòa bị khủng bố ác liệt, đã phải tạm lánh đi nơi khác. Năm 1933, Tư Chà trở về Biên Hòa dưới lớp áo người đi bán bánh mì dạo để tuyên truyền chủ nghĩa cộng sản và xây dựng cơ sở Đảng. Liên lạc được với nhóm Tư Chà, Hoàng Minh Châu đã vận động thành lập chi bộ Đảng lấy tên là Chi bộ Bình Phước - Tân Triều.

Chi bộ Đảng cộng sản đầu tiên được thành lập trên địa bàn tỉnh Biên Hòa (nay là Đồng Nai) do Hoàng Minh Châu làm Bí thư; Huỳnh Văn Phan là Phó bí thư cùng các đảng viên gồm: Lưu Văn Việt, Lưu Văn Vãn, Quách Tỳ, Quách Sanh, Trần Minh Triết... đã trở thành hạt nhân lãnh đạo phong trào cách mạng và là nòng cốt để hình thành tổ chức Tỉnh ủy lâm thời tỉnh Biên Hòa sau này.

* Vị ĐBQH khóa I của tỉnh Biên Hòa

Cách mạng tháng Tám 1945 chỉ giành được thắng lợi trong thời gian ngắn, nhưng Chủ tịch Ủy ban Nhân dân Cách mạng lâm thời Hoàng Minh Châu cũng đã làm được nhiều việc có ý nghĩa. Đó là việc tuyên bố truất quyền sở hữu các đồn điền cao su, nhà máy, cơ sở chế biến lâm sản, xay xát lúa gạo... của chủ tư bản Pháp, Hoa giao cho nhân dân Biên Hòa làm chủ; tịch thu ruộng đất của địa chủ phong kiến chia cho nông dân; bãi bỏ thuế thân và nhiều thứ thuế bất hợp lý khác do thực dân Pháp đặt ra. Đặc biệt, giảm thuế, giảm tô 25% để khuyến khích nông dân tăng gia sản xuất.

0 giờ ngày 23-9-1945, thực dân Pháp ngang nhiên gây hấn, nổ súng đánh chiếm Sài Gòn, Gia Định. Ngay tối đó, đồng chí Hà Huy Giáp thay mặt Xứ ủy Nam bộ triệu tập cuộc Hội nghị cán bộ toàn tỉnh Biên Hòa tại nhà Hội xã Bình Trước (nay là Bảo tàng thành phố Biên Hòa). Với 40 đảng viên từng hoạt động ở Biên Hòa trước năm 1945 và từ nhà tù Côn Đảo, khám lớn Sài Gòn được Xứ ủy Nam bộ giới thiệu về, hội nghị đã bầu Ban chấp hành Tỉnh ủy Biên Hòa lâm thời. Bí thư là đồng chí Trần Công Khanh, Phó bí thư Tỉnh ủy là đồng chí Hoàng Minh Châu...

Ngày 24-10-1945, quân Pháp có quân Anh yểm trợ dùng chiến xa mở đường vượt cầu Gành đánh chiếm thị xã Biên Hòa thì nơi đây đã vắng lặng, không chợ, không điện, nước... Trước đó, khi biết tin Pháp tăng viện binh phá được vòng vây Sài Gòn, Tỉnh ủy và UBND tỉnh Biên Hòa đã ra lệnh "tiêu thổ kháng chiến" và nhanh chóng đưa các cơ quan lãnh đạo chuyển về xây dựng căn cứ kháng chiến ở Tân Uyên. Chủ tịch UBND tỉnh Hoàng Minh Châu cùng vợ, con cũng rời khỏi Tòa bố Biên Hòa đi về căn cứ Tân Uyên.

Do hạn chế về nhận thức, không nắm vững đây là một sách lược mới của Đảng, nên

khi nghe tuyên bố của Trung ương Đảng ngày 11-11-1945 là "Đảng Cộng sản Đông Dương tự giải tán", Tỉnh ủy Biên Hòa cũng... giải tán. Bí thư Tỉnh ủy và các đồng chí Thường vụ, Tỉnh ủy viên khác vội vã rời khỏi chiến trường Biên Hòa để về quê Phan Thiết hoặc các tỉnh miền Tây Nam bộ. Đồng chí Hoàng Minh Châu vẫn quyết định ở lại với các đảng viên là người Biên Hòa như: Phạm Văn Thuận, Huỳnh Văn Lũy, Hồ Văn Đại, Phạm Văn Khoai, Nguyễn Văn Nghĩa...

Trong không khí kháng chiến sôi nổi đó, ngày 6-1-1946, cử tri tỉnh Biên Hòa (trừ xã Bình Trước nằm giữa trung tâm thị xã do Pháp kiểm soát) đã nô nức tham gia cuộc bầu cử Quốc dân đại hội (Quốc hội) khóa đầu tiên của nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Đặc cử ĐBQH khóa đầu tiên của đơn vị Biên Hòa gồm: Phạm Văn Búng, Hoàng Minh Châu, Nguyễn Văn Nghĩa, Diệu Xiêng.

Hoàng Minh Châu đã bàn giao công việc lại cho đồng chí Nguyễn Văn Tăng - người được cử làm quyền Chủ tịch UBND tỉnh Biên Hòa để ra Hà Nội dự họp Quốc hội lần thứ 1 (khóa I). Họp Quốc hội xong, Hoàng Minh Châu theo xe lửa về lại Phú Yên. Và tại Sông Cầu, cùng với đồng chí Nguyễn Hồng Phong, Hoàng Minh Châu quá giang chiếc tàu thủy không số chờ vũ khí do đồng chí Nguyễn Thị Định xin được của Trung ương về Bến Tre. Chiếc tàu không số này do Đặng Văn Qua, thuộc đơn vị hàng hải miền Nam đóng ở Trà Vinh làm thuyền trưởng (sau này Đặng Văn Qua là Cục phó Cục hàng hải Việt Nam). Về đến Thạnh Phú (tỉnh Bến Tre), Hoàng Minh Châu không đi tiếp về Trà Vinh mà tìm đường lên Biên Hòa. Tối đó, ghé vào nhà người chị vợ ở Tân Định (bà Trần Thị Nguyệt có chồng làm y tá ở nhà thương Sài Gòn) thì Hoàng Minh Châu bị bọn mật thám Pháp ập vào bắt. Chúng đưa đồng chí về bốt Catinat rồi thì nhau đánh đập, tra tấn rất dã man...

Báo chí tiến bộ ở Sài Gòn đồng loạt lên tiếng về việc bắt giữ trái phép Nghị sĩ Quốc hội Hoàng Minh Châu. Từ Hà Nội, Chính phủ gửi công điện vào Sài Gòn phản đối chuyện bắt giữ ĐBQH Hoàng Minh Châu và cho là hành động này của nhà cầm quyền Pháp ở Sài Gòn đã vi phạm thoả hiệp ước sơ bộ mà hai bên vừa ký kết vào ngày 6-

3-1946. Trước phản ứng mạnh mẽ của công luận, thực dân Pháp buộc lòng phải thả Hoàng Minh Châu vô điều kiện. Nhưng do chúng đã tra tấn đánh đập với thương tích quá nặng nên thương lượng xin được đưa đồng chí bằng máy bay ra tận Hà Nội.

Sau một thời gian được cứu chữa, sức khỏe của ĐBQH Hoàng Minh Châu tương đối bình phục. Vừa từ Paris trở về, Chủ tịch Hồ Chí Minh đến "phòng Nam bộ" thăm hỏi cán bộ từ miền Nam ra chờ phân công tác. Nghe nguyện vọng của Hoàng Minh Châu muốn trở về Nam bộ công tác, Bác Hồ đồng ý và sau khi trao đổi, bàn bạc công việc, Người đã quyết định cử Hoàng Minh Châu làm đặc phái viên của Chính phủ Việt Nam Dân chủ cộng hòa tại các tỉnh Tây Nam bộ.

Là đặc phái viên của Trung ương lại trong điều kiện sức khỏe rất kém nhưng Hoàng Minh Châu hết sức quan tâm đến việc nâng cao trình độ chính trị cho cán bộ. Đồng chí cùng với Tỉnh ủy Trà Vinh, Vĩnh Long, Bến Tre, Sa Đéc... liên tục mở nhiều lớp huấn luyện chính trị và trực tiếp đứng ra giảng dạy. Được chỉ đạo của Trung ương Đảng, Hoàng Minh Châu sinh hoạt Đảng tại cơ quan Đảng bộ tỉnh Trà Vinh và được đề cử ra ứng cử Hội đồng nhân dân tỉnh Trà Vinh. Bộn bề với bao công việc, trong đó có cả việc chuẩn bị ra làm Chủ tịch Ủy ban hành chính kháng chiến tỉnh Trà Vinh thì cơn đau do đòn roi tra tấn của kẻ thù ở bốt Catinat bộc phát. Vào lúc 18 giờ 19-6-1948, người chiến sĩ cộng sản kiên cường Hoàng Minh Châu nhắm mắt từ giã cõi đời ở tuổi 37 tại bệnh viện kháng chiến tỉnh Vĩnh Long đặt ở xã Hiếu Thành.

Bùi Thuận